

Vergaderjaar 1983–1984

18 138

Wijziging van de Wet op de omzetbelasting 1968

Nr. 4

VOORLOPIG VERSLAG

Vastgesteld 15 november 1983

De vaste Commissie voor Financiën¹, met het voorbereidend onderzoek van bovengenoemd wetsvoorstel belast, heeft de eer van haar voorlopige bevindingen als volgt verslag te doen.

De leden van de fractie van de P.v.d.A. wezen het voorliggende wetsontwerp af met verwijzing naar het alternatief, dat de P.v.d.A. voor de regeringsvoorstellen met betrekking tot 1984 aan de Kamer heeft aangeboden. In deze afwijzing voelden deze leden zich nog gesterkt door de negatieve reactie op het regeringsvoorstel, zowel van de kant van de vakbeweging als van de kant van de organisaties van het midden- en kleinbedrijf. Interessant achtten zij daarbij de constatering van het Koninklijk Nederlands Ondernemersverbond, dat de door de regering beoogde terugdringing van het financieringstekort in 1984 – afgezien van de ombuigingen – eenzijdig wordt afgewenteld op groepen van ondernemers in het midden- en kleinbedrijf. Volgens de aan het woord zijnde leden bevestigde deze klacht alleen maar de opvatting, zoals neergelegd in het alternatieve plan van de P.v.d.A., hoe belangrijk het op peil houden van de binnenlandse bestedingen ook voor een groot deel van ons bedrijfsleven is.

Daarnaast wilden deze leden wijzen op de nadelen, die uit de voorgestelde b.t.w.-verhoging voortvloeiden voor met name de ambachtelijke sector, die immers in nog sterkere mate zal moeten concurreren met de aantrekkelijker gemaakte zwarte arbeid. In dit verband zouden deze leden graag de doorberekening van de voorgestelde b.t.w.-verhoging naar de komende twee jaar ontvangen, die het CPB blijkens kranteberichten (NRC, 7-10-'83) heeft gemaakt. Is het waar, dat de voorgestelde b.t.w.-verhoging het financieringstekort slechts beperkt met ruim 0,3% en de werkloosheid met uiteindelijk 6000 verhoogt? In hoeverre is daarbij de financieringstekortdaling rechtstreeks een gevolg van het zogenaamde noemereffect, omdat iedere b.t.w.-verhoging het nationaal inkomen tegen marktprijzen, waaraan het financieringstekort geschaald wordt, verhoogt?

Ten slotte wilden deze leden er nog eens op wijzen, dat de voorgestelde b.t.w.-verhoging de door de regering beoogde Contourennota-operatie praktisch onmogelijk maakt, tenzij zij voornemens is in volgende jaren verdere verhogingen van de b.t.w. door te voeren.

De leden van de C.D.A.-fractie waren zich er bij het beoordelen van het voorliggende wetsontwerp van bewust, dat zij al in een eerder stadium, bij de Algemene Politieke en Financiële Beschouwingen, in algemene zin hun

¹ Samenstelling:

Leden: Joeles (VVD), voorzitter, Hermsen (CDA), Van Dis (SGP), Van der Hek (PvdA), Kombrink (PvdA), ondervoorzitter, Rienks (PvdA), Engwirda (D'66), Wöltgens (PvdA), De Korte (VVD), Gerritse (CDA), Van Dijk (CDA), Couprie (CDA), Van Iersel (CDA), Herfkens (PvdA), Wolters (CDA), Van Nieuwenhoven (PvdA), Janmaat (Centrumpartij), Hummel (PvdA), Eshuis (CPN), Linschoten (VVD), Van Rey (VVD), De Grave (VVD).

Piv. leden: Voorhoeve (VVD), Weijers (CDA), Schutte (GPV), Duinker (PvdA), Tazelaar (PvdA), Ter Veld (PvdA), Groenman (D'66), Beckers-de Bruijn (PPR), Tripels (VVD), Mateman (CDA), Van der Burg (CDA), Paulis (CDA), Van der Linden (CDA), Salomons (PvdA), Nijland (CDA), Zijlstra (PvdA), Stemerdink (PvdA), Van der Spek (PSP), Nijhuis (VVD), Rempt-Halmmans de Jongh (VVD), Hermans (VVD).

aarzelingen hadden uitgesproken over het omvangrijke pakket aan belastingverhogingen voor 1984, waarvan de hier aan de orde zijnde verhoging van de beide b.t.w.-tarieven deel uitmaakt. Dat zij desondanks akkoord waren gegaan met dit dekkingsplan was vooral gelegen in het feit dat in de regeringsplannen een grotere verlaging van de premiedruk was voorzien. Naast deze aarzelingen tegen het belastingplan in algemene zin meenden zij ook wel enige inhoudelijke bezwaren tegen dit wetsontwerp naar voren te moeten brengen.

Allereerst constateerden zij dat een dergelijk, om louter budgettaire redenen, verhogen van beide tarieven in feite voor enkele jaren, zo niet langer, de financiële ruimte nodig voor het financieren van de herstructurering inkomstenbelasting, zoals bepleit in de Contourennota, wegneemt. In dat verband brachten zij in herinnering wat de C.D.A.-woordvoerder daarover tijdens het debat over de Contourennota naar voren had gebracht. Nog los van de vraag hoe een dergelijke herstructurering er zou moeten uitzien, stelden deze leden vast dat de dekking daarvoor in de b.t.w.-sfeer voorlopig ontbreekt.

Bij lezing van de memorie van toelichting viel het hun wel op dat als argument voor de maatregel wordt genoemd het streven, zoals al eerder in de Tariefnota Omzetbelasting is genoemd, om te komen tot een dichter bij elkaar brengen van beide tarieven, wat, zij het in beperkte mate, ertoe zou moeten leiden dat ook het verlaagde tarief bij de verhoging betrokken zou moeten worden. Deze leden achtten dit geen sterk argument, omdat naar hun mening ook hier primair overwegingen van budgettaire aard een rol hebben gespeeld. Uit de Miljoenennota 1984 blijkt dat de regering de opbrengst uit deze belastingmaatregel op transactiebasis heeft geschat op f 1,9 mld. en op f 1,6 mld. op kasbasis. Kan aangegeven worden hoe deze verwachte opbrengst berekend is?

Kan de regering reageren op de waarnemingen van het bestuur van het hoofdbedrijf detailhandel, dat in een brief aan de Kamer een aantal problemen heeft geschetst die het gevolg kunnen zijn van deze maatregel, te weten:

- de extra kosten en moeiten in verband met de noodzakelijke omprijsing van artikelen op een tijdstip (jaarwisseling) dat toch reeds veel extra drukte kent;
- verstoring van het normale afzetpatroon rond een dergelijk tijdstip, zodanig dat in dit geval de decemberomzet wat hoger zal zijn dan anders het geval zou zijn geweest ten koste van de omzet in de maanden daarna;
- de prijsstelling van artikelen, waarbij sprake is van z.g. «psychologische prijzen» (bij voorbeeld f 0,98, 9,98 enz.) of van «ronde prijzen» (bij voorbeeld f 0,25, f 1 ten behoeve van automatenverkoop), wordt geweld aangedaan; wat is de reactie van de regering op het voorstel van de zijde van de organisaties (onder andere de NCOV) om aan de sterk voorraadhoudende detailhandel een omprijzingsvergoeding uit te betalen?
- het inflatoire effect van de optredende prijsstijging.

Is de regering zich er verder van bewust dat niet zelden een onderneming er, mede uit concurrentie-overwegingen, toe zal besluiten de doorberekening van de verhoging geheel of gedeeltelijk achterwege te laten onder incassering van het verlies?

Met klem meenden deze leden nog hun zorg te moeten uitspreken over de mogelijkheid dat men vooral in de dienstverlenende sector zijn heil zal zoeken in een toename van het zwart werken (beunhazerij), wat ook weer ten koste van de werkgelegenheid zal gaan.

Hoewel de leden van de C.D.A.-fractie in dit stadium geen mogelijkheid meer zagen om tot alternatieve voorstellen te komen, vroegen zij zich niettemin af of het offer dat van de ondernemers vooral in het midden- en kleinbedrijf wordt gevraagd en de effecten daarvan op de koopkracht en de werkgelegenheid wel voldoende zijn afgewogen.

De leden van de V.V.D.-fractie merkten hier op, dat zij de voorkeur gaven aan een verhoging van het lage tarief in plaats van een verhoging van beide tarieven. Zij voerden hiertoe de volgende argumenten aan:

- de prijselasticiteit van de goederen in deze categorie is lager, waardoor het effect van een eenzijdige maatregel op consumptievolume lager is;
- de V.V.D.-fractie streeft naar een uniformering van de b.t.w.-tarieven;
- het lage tarief heeft de zwakste correlatie met de werkgelegenheid;
- het lage tarief belast alle inkomensgroepen evenredig;
- het gevaar van fraude bij het hoge tarief is hoger dan bij het lage tarief; het zelfde geldt voor de beunhazerij.

Is het juist dat verhoging met 1% punt laagtarief leidt tot prijsindexeffect van + 0,2 en hoogtarief van + 0,7? Welke gevolgen voor de werkgelegenheid brengt deze wijziging met zich mee?

Heeft de minister begrip voor de wensen van het bedrijfsleven om de ingangsdatum te verschuiven naar 1 februari 1984 om daarmee de drukke decembermaand en de maand januari (afprijzingen en uitverkopen) enigszins te onlasten? Welke budgettaire consequenties zijn aan de invoeringsdatum van 1 februari 1984 verbonden, vroegen deze leden zich af.

Welke oplossing ziet de minister voor kopers van premiewoningen (oplevering en betaling enkele termijn in 1984) die door deze aangekondigde verhoging het premiebedrag omlaag zien gaan?

De hier aan het woord zijnde leden hadden evenwel begrip voor de wens om een herziening van de belastingstructuur uit te stellen tot een geschikter moment. Wel tekenden de leden van de V.V.D.-fractie hierbij aan, dat de huidige verhoging van het tarief bij een structuurverandering, indien mogelijk, moet worden teruggeschroefd.

De leden van de fractie van D'66 waren van mening, dat verhoging van de omzetbelasting vele negatieve effecten met zich meebrengt. Zij hadden echter begrip voor de financiële problemen waarmee de overheid wordt geconfronteerd. Het verwerpen van de verhoging van de omzetbelasting zou naar hun mening in de huidige omstandigheden leiden tot verdere verhoging van het financieringstekort. Uitgangspunt voor deze leden was, dat gestreefd zou moeten worden naar een stabilisatie van het financieringstekort in 1984. Dit uitgangspunt en de door deze leden gewenste verschuiving van directe naar indirecte belasting betekende voor de leden van de D'66-fractie, dat zij ernaar neigden zich niet te verzetten tegen de voorgenomen verhoging van de omzetbelasting. Genoemde leden vroegen de regering naar haar visie op langere termijn met betrekking tot de omzetbelasting. Is de regering van plan te streven naar uniformering van beide b.t.w.-tarieven? Zo ja, op welke termijn zou een dergelijke uniformering tot stand kunnen worden gebracht, vroegen deze leden. Is al te voorzien welke koopkrachteffecten daarmee gemoeid zouden zijn?

De leden van de S.G.P.-fractie wilden hun opmerkingen bij dit wat financieel belang betreft belangrijkste onderdeel van het belastingplan beginnen met te wijzen op een aantal aspecten die door dit voorstel dreigen aan de rand van de horizon te verdwijnen. Ongetwijfeld is het kabinet nog goed op de hoogte van de discussie over de tariefnota. Daarbij werden verschillende uitspraken gedaan die een andere groeipindel van bepaalde goederen en diensten verzochten. Deze leden vroegen of dit voorstel niet een extra rem kan betekenen om die voorstellen te realiseren.

Terecht stelt de memorie van toelichting dat in die discussie ook gewezen is op de grote afstand tussen hoog en laag tarief. Maar de hier aan het woord zijnde leden vroegen wel of het verhogen van beide tarieven met slechts 1 punt aan dat bezwaar meer dan marginaal tegemoet komt. Deze leden hadden node gemist een verantwoord onderzoek naar de stelling dat in het algemeen de 4%-goederen en diensten bij de lagere inkomensgroepen

terecht komen en de 18%-goederen en diensten bij de hogere. Zij meenden dat dit lang niet opgaat omdat het ondoenlijk is gebleken de artikelen voor eerste levensbehoeften te beperken tot die artikelen die inderdaad alleen op de tafel van de lagere inkomensgroepen zullen terechtkomen. Zij zouden een nadere specificatie op prijs stellen omdat daaruit blijken kan dat de splitsing meer kunstmatig is dan met de werkelijkheid overeenkomt. Helaas is het gebruiken van deze verhoging welhaast prohibitief aan het streven naar een uniform tarief, waarvoor deze staatssecretaris van Financiën vele keren heeft gepleit. Kan de keuze nog nader worden toegelicht? In ieder geval vonden de leden hier aan het woord het juist dat in het belastingplan een relatief grotere verhoging is gelegd op de indirecte belastingen. Naar de mening van deze leden hield dat mede verband met het feit dat de gevolgen van de, overigens door hen afgewezen, individualisering in de directe belastingsfeer min of meer zouden kunnen worden opgevangen door een sterkere nadruk op de indirecte belastingen. Daarin kan de vrije keuze van de belastingplichtige wat beter tot zijn recht komen, omdat daar meer keuzemogelijkheden worden geboden (luxe en niet-luxe goederen, kwaliteitsvoorkeuren etc.). Bovendien, als de omvang van de indirecte belastingen in de financiering van de overheidsuitgaven groter wordt, behoeft minder uit de directe belastingen te komen, hetgeen meer perspectieven kan openen voor een verlaging van de progressie en een verbetering van de tarieflijn. Zagen deze leden het goed dat hierin ook een mogelijkheid ligt om de noodzakelijke neerwaartse correcties in de inkomsten- en loonbelasting tot stand te brengen? De leden hier aan het woord zouden het op prijs stellen op deze gedachte een antwoord te mogen ontvangen.

Deze leden vroegen ook op welke wijze de gevolgen van de verhoging van beide tarieven met 1 punt elk afzonderlijk in het koopkrachtplaatje doorgewerkt hebben. Welke verhoging van het lage tarief zou moeten worden toegepast om hetzelfde effect te krijgen op de budgettaire opbrengst en wat zouden daarvan weer de effecten zijn geweest op het koopkrachtplaatje van de bekende vijf groepen?

De leden behorende tot de S.G.P.-fractie hadden overigens ook nog om een andere reden een zekere voorkeur voor verhoging van de omzetbelasting. Immers, zij zagen het toch goed dat als gevolg van het z.g. O-tarief bij uitvoer de export optimaal kan worden bevorderd, omdat op die goederen geen omzetbelasting meer drukt? Zij vroegen of aan dit aspect aandacht besteed kon worden, juist omdat de noodzaak van exportbevordering een van de punten is die nodig zijn om het kabinetsbeleid op langere termijn te doen slagen.

Deze leden hadden overigens oog voor extra moeilijkheden voor het bedrijfsleven dat geconfronteerd wordt met een hogere last wegens voorfinanciering, zeker in de branches waarin de omzetsnelheid gering is. Op welke manier denkt het kabinet aan die extra bezwaren en kosten (rente) tegemoet te kunnen komen? Zij vroegen ook naar de wijze waarop de opbrengstvermeerdering is geraamd. Hoe is daarin het feit verdisconteerd dat de burgers op vele fronten moeten inleveren en dat daardoorerschikking van bestedingen op hen afkomt? Zijn deze in voldoende mate verwerkt? Welke marge is ingebouwd om eventuele tegenvallers te kunnen opvangen? Dat laatste zou passen in de nieuwe regeling voor het opzetten van de begroting volgens het 7de rapport van de Studiegroep Begrotingsruimte, die een conservatieve raming aanbeveelt. Zijn die aanbevelingen ook op dit punt gevolgd?

De leden van de S.G.P.-fractie hadden nog wel veel wensen en verlangens ten opzichte van de artikelenindeling. In het algemeen hadden zij daarnaar reeds gevraagd in het kader van de discussie over de z.g. Tarievennota. Hier meenden zij zich te kunnen onthouden van het te boek stellen van hun wensen, omdat deze in het algemeen niet direct thuishoren in dit wetsvoorstel. Slechts een uitzondering wilden zij maken met betrekking tot de woonlasten. Daarin spelen de energiekosten, sinds enkele jaren fors belast in het hoge tarief, alsmede de overige exploitatielasten een belangrijke rol.

Ter verlichting van deze problematiek zou het het wetsontwerp niet ontsierd hebben wanneer ter zake het wonen in de ruime zin van het woord inderdaad als eerste levensbehoefde zou zijn aangemerkt. Verwijzing naar de sterk ook financieel uiteenlopende kosten aan het wonen verbonden, leek hun in dit geval niet helemaal ter zake doende omdat in veel gevallen ook in de 4%-groepsartikelen principieel dezelfde uiteenlopende kosten van eerste levensbehoeften bestaan. Naar de mening van de hier aan het woord zijnde leden zou oveigens een grotere verhoging van het lage tarief deze bezwaren hebben gemitigeerd.

Deze leden vroegen nog de aandacht voor die branches die vaak met al dan niet omvangrijke overheidssteun (o.a. de textiel) met moeite het hoofd boven water kunnen houden. De slogan: «Koop Nederlandse waar, dan helpen wij elkaar» kan helaas geen uitkomst meer bieden omdat de concurrentie vanuit de lage-lonenlanden verhindert dat een redelijke winstmarge kan worden gemaakt. Dreigt de 1%-verhoging dan niet in te druisen tegen het beleid van de minister van Economische Zaken die erop uit is perspectiefbiedende bedrijfstakken te steunen, omdat hij die van belang acht voor werkgelegenheid en behoud van produktievermogen?

Een en ander kan ook in verband worden gebracht met de daling van het netto besteedbare inkomen na aftrek van alle heffingen in de collectieve sector, zodat ook daardoor de vooruitzichten zonder verhoging van de omzetbelasting al verslechteren. Overigens zal een andere dekkingsmaatregel vermoedelijk slechts een verlegging en niet een verbetering zijn.

De overlegcommissie Textielhandel vraagt bij brief van 9 november 1983 of niet de ingang op 1 februari 1984 in plaats van op 1 januari 1984 kan worden gesteld, waarvoor zij verschillende argumenten aanvoert. Gaarne zagen deze leden daarop een beredeneerd antwoord. Zij zouden het op prijs stellen wanneer eventuele alternatieven voor de problemen zouden kunnen worden geboden, te meer daar vermoedelijk met het bedrijfsleven ter zake geen vooroverleg zal zijn gevoerd.

De leden behorend tot de fractie van de R.P.F. zeiden naar aanleiding van het onderhavige voorstel prijs te stellen op een uiteenzetting omtrent de mogelijke werkgelegenheidseffecten van een verhoging van de b.t.w.-tarieven. De aan het woord zijnde leden vroegen ook een oordeel over het realiteitsgehalte van de schattingen van het EIM, die neerkomen op een verlies van 11 000 arbeidsplaatsen of full time-basis, waarbij eveneens de effecten van de accijnsverhogingen zijn meegerekend.

De G.P.V.-fractie had erg veel moeite met het voorstel om met name het 18%-tarief te verhogen. Het legt een hypotheek op het streven naar uniformering van de beide tarieven, het belast extra de arbeidsintensieve dienstensector en de neiging naar het zwarte circuit wordt bevorderd. Zijn de werkgelegenheidseffecten van een verlaging van de vennootschapsbelasting en een verhoging van het 18%-b.t.w.-tarief tegen elkaar afgewogen? Wat zouden de koopkrachteffecten zijn indien niet het 18%-tarief zou worden verhoogd maar het 4%-tarief met 2 respectievelijk 3%? Wat zou in het laatste geval de budgettaire opbrengst zijn?

Is ook overwogen om alleen het 4%-tarief met 2% te verhogen en het ombuigingsverlies te compenseren door een navenante vermindering van de voorgestelde vennootschapsbelastingverlaging?

De voorzitter van de commissie,
Joekes

De waarnemend griffier van de commissie,
Hordijk